

p-ISSN 2300-4088
e-ISSN 2391-5951
NR 3 (2016)

PROGRESS IN ECONOMIC SCIENCES

**CZASOPISMO NAUKOWE INSTYTUTU EKONOMICZNEGO
 PAŃSTWOWEJ WYŻSZEJ SZKOŁY ZAWODOWEJ
 IM. STANISŁAWA STASZICA W PILE**

p-ISSN 2300-4088
e-ISSN 2391-5951

Progress in Economic Sciences

**Rocznik Naukowy Instytutu Ekonomicznego
Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Stanisława Staszica
w Pile**

Nr 3 (2016)

Wersja elektroniczna czasopisma jest wersją pierwotną

© Copyright by **Wydawnictwo Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej
im. Stanisława Staszica w Pile**

Piła 2016

p-ISSN 2300-4088
e-ISSN 2391-5951

Przygotowanie i druk:
KUNKE POLIGRAFIA, Inowrocław

Marta PISAREK*
Barbara KROCHMAL-MARCZAK**
Magdalena DYKIEL*
Lidia SIECZKOWSKA***
Monika KLAMUT****

Decyzje produkcyjne rolników z gmin Haczów i Korczyna (woj. podkarpackie) i ich wpływ na środowisko przyrodnicze

Wstęp

Nowoczesna koncepcja rozwoju Unii Europejskiej wskazuje, że zrównoważony rozwój jest to warunek konieczny, aby osiągnąć cele dotyczące wzrostu gospodarczego. Dla wsi strategia ta oznacza wypracowanie modelu wielofunkcyjnego rolnictwa, czyli nadanie poza podstawową funkcją produkcyjną innych wartości. Rolnikowi przypisuje się znaczącą rolę w zakresie ochrony przyrody, zachowania bioróżnorodności, jak również spełnianie celów społecznych związanych z krajobrazem czy dziedzictwem historycznym i kulturowym wsi [Baum 2006; Jordan i inni 2007]. Spełnienie tych postulatów jest możliwe w sytuacji wysokiej świadomości ekologicznej rolników oraz ich proekologicznego zachowania.

Celem badań była inwentaryzacja wybranych zasobów przyrodniczo-technicznych producentów rolnych gminy Haczów i Korczyna oraz sposobów ich wykorzystania w kontekście Dobrej Praktyki Rolniczej i zrównoważonego gospodarowania agrosystemem.

Teren badań

Badania przeprowadzono na terenie dwóch gmin województwa podkarpackiego. Gmina Haczów leżąca w powiecie brzozowskim jest gminą rolniczą charakteryzującą się silnym rozdrobnieniem gospodarstw (48,6% gospodarstw

* Zakład Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich, PWSZ im. Stanisława Pigonia w Krośnie.

** SKN Agroekologów, PWSZ im. Stanisława Pigonia w Krośnie.

*** SKN Rolników „Włościanin”, Uniwersytet Rzeszowski.

**** Katedra Agroekologii, Uniwersytet Rzeszowski.

o powierzchni od 1 do 5 ha i 46,6% o pow. poniżej 1 ha). Rolnicy w większości użytkują gleby z III i IV klasy bonitacyjnej. Gmina Korczyna położona jest w powiecie krośnieńskim, a duża jej część znajduje się w granicach Czarnorzecko-Strzyżowskiego Parku Krajobrazowego. W gminie dominuje udział gospodarstw o powierzchni 1–5 ha (77,3%), zaś liczba gospodarstw o powierzchni do 1 ha jest niewielka (16,2%). Wśród gruntów orných gminy Korczyna przeważają gleby jakościowo średnie – klasy IV oraz gleby słabe i bardzo słabe – klasy V i VI.

Materiał i metody

Badania przeprowadzono metodą ankietową w grudniu 2014 r. na terenie gmin Haczów i Korczyna (woj. podkarpackie). Kwestionariusz ankiety składał się z 40 pytań i dotyczył zasobów gospodarstw, sposobu gospodarowania i świadomości ekologicznej rolników.

Ankiety wypełniło 50 rolników, przede wszystkim mężczyzn (70%). Średni wiek ankietowanych wynosił 49,2 lat. Osoby biorące udział w badaniu miały wykształcenie głównie nierolnicze (34% średnie, 28% zawodowe, 12% wyższe). Wśród ankietowanych rolników najwięcej (46%) utrzymywało się z dwóch źródeł (umowa o prace i praca w gospodarstwie rolnym), a dla 34% praca w gospodarstwie rolnym była jedynym źródłem utrzymania. Po 8% ankietowanych utrzymywało się z renty lub emerytury i pracy w gospodarstwie rolnym, a 4% z prowadzenia własnej działalności i pracy w gospodarstwie rolnym.

W badaniach wzięła udział grupa rolników towarowych (44% badanych) oraz produkujących na własne potrzeby (55%) (tab. 1). Średnia powierzchnia tych gospodarstw wynosiła 23,27 ha.

Tabela 1. Sposób gospodarowania ankietowanych rolników z gminy Haczów i Korczyna

System gospodarowania	Gmina				Łącznie	
	Haczów		Korczyna			
	n	%	n	%	n	%
Na własne potrzeby	14	56	14	56	28	56
Towarowy	11	44	11	44	22	44

Źródło: Badanie własne

Wyniki i dyskusja

W tabeli 2 przedstawiono strukturę upraw w analizowanych gospodarstwach rolnych. Z danych wynika, że dominowała uprawa kukurydzy oraz gatunków o zbliżonej technologii produkcji (rzepak ozimy, pszenica ozima, jęczmień jary).

Tabela 2. Struktura upraw (dane za 2014 r.)

Uprawa	Średnia powierzchnia (ha)		Liczba gospodarstw	
	Gmina			
	Haczów	Korczyna	Haczów	Korczyna
Pszenica jara	2,25	1,5	2	1
Pszenica ozima	3,38	8,24	20	16
Pszenżyto	2,49	0	7	0
Żyto	4	0	1	0
Jęczmień jary	2,47	5,21	9	7
Owies	1,75	3,46	16	11
Mieszanka zbóż	1,1	1,33	2	3
Kukurydza	5,06	20,78	19	9
Burak pastewny	0,39	0,75	3	2
Ziemniak	1,25	2,55	19	11
Rzepak ozimy	8	31	2	3
Koniczyna	1	0	1	0
Warzywa	0,2	0,42	1	7
Truskawka	0	1	0	1
Kwiaty ozdobne	0	0,12	0	2

Źródło: Badania własne

Produkcję zwierzęcą prowadziła znaczna liczba ankietowanych osób i głównie była ona związana z użytkowaniem bydła mięsno-mlecznego rasy Simental (w gminie Haczów 22 gospodarstw, w gminie Korczyna 11 gosp.).

Nie wszyscy producenci rolni z gmin Haczów i Korczyna, w celu zastosowania racjonalnego programu nawożenia, badała odczyn gleby i jej zasobność w składniki pokarmowe. Nie mniej jednak zdecydowana większość rolników wprowadzała do gleby nawozy organiczne i mineralne, w tym najczęściej obornik oraz wieloskładnikowe lub azotowe nawozy mineralne (tab. 3).

Tabela 3. Rodzaje stosowanych nawozów mineralnych przez rolników z gmin Haczowa i Korczyny

Rodzaj nawozu	Gmina				Łącznie		Test chi-kwadrat
	Haczów		Korczyna		n	%*	
	n	% *	n	% *			
Azotowe	24	96	17	77	41	87	p=0,138
Fosforowe	11	44	9	41	20	43	p=1
Potasowe	9	36	8	36	17	36	p=1
Wieloskładnikowe	23	92	22	100	45	96	p=0,528
Mikroelementy	1	4	5	23	6	13	p=0,138

* Odsetki nie sumują się do 100%, gdyż było to pytanie wielokrotnego wyboru.

Źródło: Badania własne

Ankietowani składowali obornik zgodnie z zasadami Dobrej Praktyki Rolniczej, natomiast niektórzy rolnicy opakowania po nawozach mineralnych wykorzystywali wtórnie, co nie było zgodnie z ustawą o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi [Ustawa z 13 czerwca 2013].

Znaczący odsetek ankietowanych (77%) stosowało chemiczne środki ochrony roślin, w tym liczba rolników stosujących pestycydy dopiero po przekroczeniu progu szkodliwości przez organizmy szkodliwe, jak i wykonujących zabiegi niezależnie od tego ekologicznego wskaźnika była podobna (tab. 4). Rolnicy stosowali przede wszystkim herbicydy i preparaty grzybobójcze, zaś mniej zoocydów, a marginalnie adiuwanty i antywylegacze. Podobne wyniki uzyskały Błażej i Pisarek [2000] w badaniach obejmujących całe województwo podkarpackie.

Tabela 4. Sposób stosowania chemicznych środków ochrony roślin przez rolników z gmin Haczowa i Korczyna

Wyszczególnienie	Gmina				Łącznie		Test chi-kwadrat
	Haczów		Korczyna		n	%	
	n	%	n	%			
Systematycznie, niezależnie od nasilenia agrofagów	3	12	6	26	9	19	p=0,261
Jeśli tylko pojawi się agrofag	8	33	6	26	14	30	
Po przekroczeniu przez agrofaga progu szkodliwości	10	42	10	43	20	43	
Tylko zaprawa nasion	3	12	0	0	3	6	
Inne	0	0	1	4	1	2	

Źródło: Badania własne

Analizując wyniki badań ankietowych pod kątem przestrzegania przepisów związanych z stosowaniem agrochemikaliów należy stwierdzić, że rolnicy większą rangę przywiązują do ochrony środowiska przyrodniczego, a mniej uwagi poświęcają na bezpieczeństwo własne oraz najbliższych. Respondenci stosujący środki ochrony roślin mieli odpowiednie przeszkolenia potwierdzone aktualnym zaświadczeniem, a dla opryskiwaczy ciągnikowych ważne przeglądy techniczne. Natomiast nie wszyscy starali się prawidłowo przygotowywać roztwór roboczy oraz przechowywać nieużyte chemiczne środki ochrony roślin. Stwierdzono brak właściwego miejsca do pracy z pestycydami (34% respondentów) (tab. 5), nieprawidłowe płukanie opakowań po ś.o.r. (100% ankietowanych) (tab. 6), przechowywanie środków w miejscach o niekontrolowanej temperaturze i wilgotności powietrza (tab. 7). Zaobserwowano większą dbałość o prawidłowe zagospodarowanie odpadów opakowaniowych po zużytych pestycydach (tab. 8).

Tabela 5. Wydzielenie miejsca do pracy z chemicznymi środkami roślin przez rolników z gmin Haczowa i Korczyny

Wyszczególnienie	Gmina				Łącznie		Test chi-kwadrat
	Haczów		Korczyna		n	%	
	n	%	n	%			
Tak	15	62	16	70	31	66	p=0,839
Nie	9	38	7	30	16	34	

Źródło: Badania własne

Tabela 6. Częstotliwość płukania opakowania po zużyciu środka chemicznego przez ankietyowanych rolników (norma 3 razy)

Wyszczególnienie	Gmina				Łącznie		Test chi-kwadrat
	Haczów		Korczyna		n	%	
	n	%	n	%			
Nie	8	33	5	22	13	28	p=0,117
Jeden raz	1	4	7	30	8	17	
Dwa razy	13	54	10	43	23	49	
Brak odpowiedzi	2	8	1	4	3	6	

Źródło: Badania własne

Tabela 7. Miejsce przechowywania zakupionych środków ochrony roślin przez rolników z gmin Haczów i Korczowa

Wyszczególnienie	Gmina				Łącznie		Test chi-kwadrat
	Haczów		Korczyna		n	%	
	n	%	n	%			
Specjalna szafa	5	21	17	74	22	47	p=0,005
Oddzielne pomieszczenie	1	4	3	13	4	9	
Garaż, budynek gospodarczy	3	12	1	4	4	9	
Zużywane są na bieżąco	8	33	1	4	9	19	
Wiata	2	8	0	0	2	4	
Boisko	1	4	0	0	1	2	
Brak odpowiedzi	4	17	1	4	5	11	

Źródło: Badania własne

Tabela 8. Sposób utylizacji opakowań po chemicznych środkach ochrony roślin przez rolników z gmin Haczów i Korczyna

Wyszczególnienie	Gmina				Łącznie		Test chi-kwadrat
	Haczów		Korczyna		n	%	
	n	%	n	%			
Wyrzucane są do pojemników na odpady komunalne	4	17	2	9	6	13	p=0,546
Oddawane są do sklepu	12	50	15	65	27	57	
Opakowania papierowe są palone	1	4	2	9	3	6	
Inne rozwiązanie	7	29	4	17	11	23	

Źródło: Badania własne

Ponad 50% ankietowanych z gminy Haczów i Korczyna uważa, że warto dbać o środowisko przyrodnicze. Jest to związane przede wszystkim z poprawą teraźniejszych warunków życia lub przyszłych pokoleń. Niewielki odsetek (14%) uważa, że pielęgnuje się krajobraz dla wrażeń wizualno-estetycznych lub wartości turystycznej terenu (8%) (tab. 9). Badania o podobnej tematyce przeprowadziła Perepeczko [2012a, b]. Wynika z nich, że dbałość o środowisko ze względu na przyszłe pokolenia jest również ważna dla rolników prowadzących gospodarstwa w otoczeniu terenów Natura 2000.

Tabela 9. Rozkład odpowiedzi na pytanie dlaczego Pani/Pana zdaniem warto dbać o środowisko przyrodnicze gmin Husowa i Korczyny

Wyszczególnienie	Gmina				Łącznie		Test chi-kwadrat
	Haczów		Korczyna		n	% *	
	n	% *	n	% *			
Poprawa warunków życia	15	60	12	48	27	54	p=0,57
Dla przyszłych pokoleń	14	56	13	52	27	54	p=1
Dla wrażeń wizualno-estetycznych	2	8	5	20	7	14	p=0,415
Dla wartości turystycznej terenu	3	12	1	4	4	8	p=0,602
Inne	0	0	0	0	0	0	p=1

* Odsetki nie sumują się do 100%, gdyż było to pytanie wielokrotnego wyboru.

Źródło: Badania własne

Uczestników badania ankietowego zapytano o stosowanie zabiegów przeciwozyjnych. W gminie Haczów żaden z respondentów nie wykonywał zabiegów przeciwozyjnych, a w gminie Korczyna zabiegi takie praktykowało tylko 6 ankietowanych (24%) – poplony zbierane jesienią (16%) i poplony na wiosenne przyoranie (8%) (tab. 10).

Tabela 10. Stosowane zabiegi przeciwozyjne w gminach Haczów i Korczyna

Wyszczególnienie	Gmina				Łącznie		Test chi-kwadrat
	Haczów		Korczyna		n	%	
	n	%	n	%			
Poplony zbierane jesienią	0	0	4	16	4	8	p=0,033
Poplony na wiosenne przyoranie	0	0	2	8	2	4	
Inne zabiegi	0	0	0	0	0	0	
Nie stosują żadnych zabiegów przeciwozyjnych	25	100	19	76	44	88	

Źródło: badania własne

Jak wynika z danych z tabeli 11, na decyzje związane ze stosowaniem zabiegów przyjaznych środowisku przyrodniczemu nie miało znaczenie wykształcenie respondentów.

Tabela 11. Rozkład odpowiedzi na pytanie czy stosuje Pani/Pan zabiegi przeciwozyjne wg wykształcenia respondentów

Rodzaj stosowanych zabiegów	Bez wykształcenia wyższego i rolniczego (%)	Wykształcenie wyższe i/lub rolnicze (%)	Test chi-kwadrat
Poplony zbierane jesienią	6	11	p=0,121
Poplony wiosenne na przyoranie	0	11	
Inne zabiegi	0	0	
Nie stosują żadnych zabiegów przeciwozyjnych	94	78	

Źródło: Badania własne

Rolników zapytano o elementy urozmaicające krajobraz w ich gospodarstwie (tab. 12).

Tabela 12. Elementy urozmaicające krajobraz w gospodarstwach położonych w gminach Haczów i Korczyna

Wyszczególnienie	Gmina				Łącznie		Test chi-kwadrat
	Haczów		Korczyna		n	% *	
	n	% *	n	% *			
Zadrzewienia śródpolne	7	28	5	20	12	24	p=0,741
Zakrzewienia śródpolne	8	32	6	24	14	28	p=0,753
Oczko wodne	1	4	1	4	2	4	p=1
Użytek ekologiczny	0	0	1	4	1	2	p=1
Pozostałości starego sadu	1	4	4	16	5	10	p=0,346
Inne	3	12	0	0	3	6	p=0,234

* Odsetki nie sumują się do 100%, gdyż było to pytanie wielokrotnego wyboru.

Źródło: Badania własne

Spśród 50 uczestników ankiety 14 ankietowanych (28%) ma w swoim gospodarstwie zakrzewienia śródpolne, 12 ankietowanych (24%) zadrzewienia śródpolne, 5 ankietowanych (10%) pozostałości starego sadu, 2 ankietowanych (4%) oczko wodne, 1 ankietowany (2%) użytek ekologiczny, a 3 ankietowanych (6%) jeszcze inne elementy urozmaicające krajobraz (tab. 12). Według Kędziory [2007] zintensyfikowanie gospodarki rolnej zazwyczaj doprowadza do zubożenia krajobrazu. Gamrat i Burczyk [2007], prowadząc badania na terenie Równiny Wełyńskiej stwierdzili, że liczne zabiegi melioracyjne, agrotechniczne czy też chemizacja wpływają na zmniejszenie bogactwa biologicznego tego agroekosystemu. Potwierdzają te stwierdzenia badania Jakubowskiego [2007], który doszedł do wniosku, że słabe warunki do gospodarowania sprzyjają różnorodności biologicznej.

Ważną kwestią w prowadzonych badaniach była odpowiedź na pytanie czy rolnicy wiedzą, że na terenie gminy Korczyna znajduje się Czarnorzecko-Strzyżowski Park Krajobrazowy. Większość ankietowanych (80%) wie, że na terenie tej gminy znajduje się park krajobrazowy. Podobne wyniki otrzymał Gotkiewicz [2014, s. 9–11], który analizował funkcjonowanie gospodarstw rolnych położonych na obszarach Natura 2000. Respondenci biorący udział w jego badaniu w większości byli świadomi gospodarowania na obszarze chronionym. Rolnicy, którzy gospodarują na obszarach chronionych powinni stosować się do zaleceń wynikających z planów ochrony tych terenów [Kuś, Kopiński 2006].

Respondentom z gminy Haczów i Korczyna określenie park krajobrazowy kojarzy się przede wszystkim z formą ochrony przyrody (96%). Dla co czwartego ankietowanego park krajobrazami wiązało się z zakazami i ograniczeniami dotyczącymi inwestycji w regionie, 14% badanych z możliwością rozwoju regionu, 10% z Unią Europejską, a po 4% z możliwościami zdobycia dofinansowania lub z zahamowaniem rozwoju turystyki (tab. 13).

Tabela 13. Skojarzenia rolników z gmin Haczów i Korczyna związane z pojęciem park krajobrazowy

Wyszczególnienie	Gmina				Łącznie		Test chi-kwadrat
	Haczów		Korczyna		n	% *	
	n	% *	n	% *			
Forma ochrony przyrody	23	92	25	100	48	96	p=0,47
Zakazy i ograniczenia dotyczące inwestycji w regionie	8	32	5	20	13	26	p=0,519
Możliwościami zdobycia dofinansowania	2	8	0	0	2	4	p=0,47
Zahamowanie rozwoju turystyki	1	4	1	4	2	4	p=1
Możliwość rozwoju regionu	4	16	3	12	7	14	p=1
uogólnienie – Unia Europejska	3	12	2	8	5	10	p=1

* Odsetki nie sumują się do 100%, gdyż było to pytanie wielokrotnego wyboru.

Źródło: Badania własne

Producentów rolnych zapytano czy znają ograniczenia w produkcji wynikające z położenia gospodarstwa na terenie parku krajobrazowego. Okazało się, że ponad $\frac{3}{4}$ ankietowanych nie wie nic o ograniczeniach w produkcji rolnej wynikających z lokalizacji gospodarstw na terenie parku krajobrazowego. Tylko dwie osoby potrafiły podać przykłady nieudogodnień, takich jak możliwość stosowania wybranych nawozów i środków ochrony roślin oraz wykaszania traw w ograniczony sposób. Według Mickiewicza i Gotkiewicza [2010] przyjmuje się, że utworzenie obszarów chronionych ma więcej skutków negatywnych aniżeli pozytywnych. Podobnie uważa Kłodziński [2010]. Odmienny pogląd prezentuje Zielińska [2007] oraz Bera [2014]. Według nich obszary objęte ochroną prawną mogą być przyczyną do rozwoju agroturystyki, rolnictwa ekologicznego oraz pozyskania funduszy z UE.

Z badań własnych wynika, że duży odsetek ankietowanych, niezależnie od położenia gospodarstwa (tab. 14) i wykształcenia właściciela (tab. 15), proekologiczne metody gospodarowania w rolnictwie kojarzą z dużym nakładem czasu i pracy. Natomiast co trzecia badana osób spostrzega tego typu metody jako nieopłacalne. Byli to przede wszystkim mieszkańcy gminy Korczyna, której część położona jest w obszarze parku krajobrazowego (tab. 14) oraz gospodarze legitymujący się brakiem wykształcenia wyższego i rolniczego. Niektórzy ankietowani nie mieli żadnych skojarzeń i częściej były to również osoby bez wyższego oraz rolniczego wykształcenia. Natomiast średnio 20% rolników (tab. 14 i 15) tego typu gospodarowanie kojarzy z żywnością wysokiej jakości produkowaną bez ingerencji w środowisko. Są to badania pilotażowe, które wymagają potwierdzenia na większej populacji badanych. Nie mniej jednak podobne badania przeprowadziła Adamska [2006], z których wynika, że 45% respondentów nie wiedziało, na czym

polega ekologiczne gospodarowanie, 20% kojarzyło uprawę ekologiczną ze stosowaniem naturalnych nawozów, 15% ze stosowaniem jak najmniejszej ilości środków ochrony roślin, a niewielki odsetek kojarzył rolnictwo ekologiczne ze zdrową żywnością.

Tabela 14. Rozkład odpowiedzi na pytanie z czym kojarzą się Pani/Panu proekologiczne metody gospodarowania wg miejsca zamieszkania

Wyszczególnienie	Gmina				Łącznie		Test chi-kwadrat
	Haczów		Korczyna		n	% *	
	n	% *	n	% *			
Z żywnością wysokiej jakości bez ingerencji w środowisko	6	24	3	12	9	18	p=0,462
Z dużym nakładem czasu i pracy	10	40	11	44	21	42	p=1
Z nieopłacalnością	4	16	10	40	14	28	p=0,115
Nie mam żadnych skojarzeń	6	24	4	16	10	20	p=0,724

* Odsetki nie sumują się do 100%, gdyż było to pytanie wielokrotnego wyboru.

Źródło: Badania własne

Tabela 15. Rozkład odpowiedzi na pytanie z czym kojarzą się Pani/Panu proekologiczne metody gospodarowania w rolnictwie wg wykształcenia respondentów

Skojarzenia z produkcją proekologiczną	Bez wykształcenia wyższego i rolniczego (%)	Wykształcenie wyższe i/lub rolnicze (%)	Test chi-kwadrat
Z żywnością wysokiej jakości bez ingerencji w środowisko	16	22	p=0,842
Z dużym nakładem czasu i pracy	31	61	p=0,079
Z nieopłacalnością	31	22	p=0,723
Nie mam żadnych skojarzeń	25	11	p=0,418

* Odsetki nie sumują się do 100%, gdyż było to pytanie wielokrotnego wyboru.

Źródło: Badania własne

Rolnicy z gmin Haczów i Korczyna gospodarujący w systemie produkcji towarowej nie różnią się istotnie zainteresowaniem tematyką ekologiczną od rolników prowadzących działalność na własne potrzeby (tab. 16).

Tabela 16. Deklarowane zainteresowanie tematyką ekologiczną rolników z gmin Haczów i Korczyna

Zainteresowanie	System produkcji (%)		Test chi-kwadrat
	Na własne potrzeby	Towarowy	
Niewielkie	43	32	p=0,416
Średnie	57	64	
Znaczne	0	4	

Źródło: Badania własne

Rolnicy zostali zapytani, czy znają możliwości czerpania korzyści finansowych z obszarów chronionych. Znaczna część uczestników ankiety (84%) nie знаła takich korzyści, natomiast pozostali wymieniali przede wszystkim dopłaty dla rolników. Natomiast 78% ankietowanych korzysta z dotacji bezpośrednich, w tym istotnie więcej korzysta z gminy Haczów (tab. 17). Ponadto dotacje pochodzą z programów: „Młody Rolnik” – 3 ankietowanych, programu rolnośrodowiskowego – 2 rolników i innych – 5 osób (przede wszystkim z dopłat dla gospodarstw niskotowarowych). Według Mroczyka i wsp. [2013] wdrażanie programu rolno-środowiskowego powinno być obowiązkiem każdego członka Unii Europejskiej. Ma to na celu ochronę bioróżnorodności i kształtowanie postaw proekologicznych, jednak w przeprowadzonych przez autora badaniach wynika, że głównym motywem udziału przez rolników w tych działaniach jest zdobycie dofinansowania.

Tabela 17. Udział w dotacjach i programach unijnych rolników z gmin Haczów i Korczyna

Wyszczególnienie	Gmina				Łącznie		Test chi-kwadrat
	Haczów		Korczyna		n	% *	
	n	% *	n	% *			
Dotacje bezpośrednie	23	92	16	64	39	78	p=0,041
Program rolnośrodowiskowy	2	8	0	0	2	4	p=0,47
Program „Młody Rolnik”	3	12	0	0	3	6	p=0,234
Inne	3	12	2	8	5	10	p=1

* Odsetki nie sumują się do 100%, gdyż było to pytanie wielokrotnego wyboru.

Źródło: Badania własne

Rolników z gmin Haczów i Korczyna zapytano czy byliby skłonni zainwestować własne pieniądze na inwestycje poprawiające komfort życia w ich gminie (tab. 18). Wśród uczestników ankiety, co piąty dołożyłoby własne środki finansowe do likwidacji szamb, a tym samym budowy kanalizacji lub do likwidacji azbestowych pokryć dachowych, a nielicznie ankietowani do

budowy (remontu) drogi gminnej (chodnika), ścieżki rowerowej, instalację oświetlenia. W badaniach Adamskiej [2006] również pojawiła się mała grupa osób gotowa dołożyć do inwestycji takiej jak budowa oczyszczalni ścieków.

Tabela 18. Rozkład odpowiedzi na pytanie czy są takie inwestycje, w które Pani/Pan byliby skłonni zainwestować własne pieniądze

Wyszczególnienie	Gmina				Łącznie		Test chi-kwadrat
	Haczów		Korczyna		n	% *	
	n	% *	n	% *			
Budowa lub remont drogi lub chodnika	0	0	2	8	2	4	p=0,47
Budowa lub remont ścieżki rowerowej	1	4	0	0	1	2	p=1
Likwidacja szamb i budowa kanalizacji	2	8	9	36	11	22	p=0,041
Likwidacja azbestowych pokryć dachowych	7	28	4	16	11	22	p=0,495
Inne propozycje	0	0%	1	4%	1	2%	p=1

* Odsetki nie sumują się do 100%, gdyż było to pytanie wielokrotnego wyboru.

Źródło: Badania własne

Rolnicy z gmin Haczów i Korcowa inwestują w niekonwencjonalne rozwiązania przyjazne środowisku przede wszystkim poprzez montaż kolektorów energii słonecznej (tab. 19).

Tabela 19. Rozkład odpowiedzi na pytanie czy stosuje Pani/Pan niekonwencjonalne rozwiązania przyjazne środowisku

Rodzaj rozwiązania	Bez wykształcenia wyższego i rolniczego (%)	Wykształcenie wyższe i/lub rolnicze (%)	Test chi-kwadrat
Uprawa roślin energetycznych	3	0	p=1
Konwektory energii słonecznej	9	11	p=1
Przydomowa oczyszczalnia ścieków	0	0	p=1
Inne	0	0	p=1

* Odsetki nie sumują się do 100%, gdyż było to pytanie wielokrotnego wyboru.

Źródło: Badania własne

Wnioski

1. Gospodarstwa w Gminie Haczów i Korczyna charakteryzują się podobnym poziomem zrównoważenia.
2. Położenie Czarnorzecko-Strzyżowskiego Parku Krajobrazowego na terenie Gminy Korczyna nie miało wpływu na zwiększoną świadomość ekologiczną rolników tam gospodarujących.
3. Wielkość gospodarstwa rolnego nie ma wpływu na zainteresowania związane z tematyką ochrony środowiska.
4. Wyższe wykształcenie nie przekłada się na stosowanie przez rolników bardziej zrównoważonego gospodarowania.

Bibliografia

- ADAMSKA H., 2006, *Wybrane aspekty ochrony środowiska w opinii producentów rolnych*, Roczniki Naukowe SERiA, t. 8, z. 4.
- BAUM R., 2006, *Zrównoważony rozwój w organizacji i zarządzaniu gospodarstwem rolnym*, Roczniki Naukowe SERiA, t. 8, z. 1.
- BERA M., 2014, *Rolnictwo ekologiczne jako czynnik rozwojowy gmin położonych na obszarach chronionych*, Progress in Economic Sciences, nr 1.
- BŁAŻEJ J., PISAREK M., 2000, *Aktualny stan ochrony roślin w gospodarstwach indywidualnych województwa podkarpackiego*, Progress in Plant Protection/Postępy w Ochronie Roślin, vol. 40 (1).
- GAMRAT R., BURCZYK P., 2007, *Skład gatunkowy śródpolnych zadrzewień grupowych na równinie Wełyńskiej*, Woda. Środowisko, Obszary Wiejskie, t.7, z. 1 (19).
- GOTKIEWICZ W., 2014, *Wpływ sieci Natura 2000 na działalność gospodarstw rolnych położonych na terenie obszarów specjalnej ochrony „Ostoja Warmińska” i „Przełomowa Dolina Narwi”*, Woda-Środowisko-Obszary Wiejskie, t. 14, z. 1(45).
- JAKUBOWSKI W., 2007, *Próba oceny różnorodności biologicznej krajobrazu rolniczego Polski*, Woda. Środowisko. Obszary wiejskie, t. 7, z. 1 (19).
- JORDAN N., BOODY G., BROUSSARD W., GLOVER J. D., KEENEY D., MCCOWN B. H., MCISAAC G., MULLER M., MURRAY H., NEAL J., PANSING C., TURNER R. E., WARNER K., WYSE D., 2007, *Sustainable development of the agricultural bio-economy*, Science, vol. 316.
- KĘDZIORA A., 2007, *Przyrodnicze podstawy ochrony ekosystemów rolniczych*, *Fragm. Agron.*, nr 3 (95).
- KŁODZIŃSKI M., 2010, *Rozwój terenów wiejskich objętych siecią ekologiczną Natura 2000*, *Wieś i Rolnictwo*, nr 1(146).
- KUŚ J., KOPIŃSKI J., 2006, *Oddziaływanie dobrej praktyki rolniczej na gospodarstwo rolne*, w: *Z badań nad rolnictwem społecznie zrównoważonym*, Zegar J. (red.), IERiGŻ-PIB, Warszawa.
- MICKIEWICZ B., GOTKIEWICZ W., 2010, *Znaczenie i rola obszarów Natura 2000 w życiu gospodarczym gminy*, *Ochrona Środowiska i Zasobów Naturalnych*, nr 45.

- MROCZEK J. R., KOSTECKA J., KORCZYŃSKA M., 2013, *Ocena roli programu rolno-środowiskowego w postrzeganiu przez rolników wybranych aspektów problematyki środowiskowej*, Inżynieria Ekologiczna, nr 34.
- PEREPECZKO B., 2012 a, *Drobne gospodarstwa rolne na wiejskich obszarach Natura 2000*, Problemy Drobnych Gospodarstw Rolnych, nr 1.
- PEREPECZKO B., 2012 b, *Postawy proekologiczne mieszkańców wsi i ich uwarunkowania*, Zeszyty Naukowe SGGW, Ekonomia i organizacja gospodarki żywnościowej, nr 95.
- Ustawa z dnia 13 czerwca 2013 r. o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi. Dz. U. z 2013 r., po. 888.

Streszczenie

Celem badań była inwentaryzacja wybranych zasobów przyrodniczo-technicznych producentów rolnych gminy Haczów i Korczyny oraz sposobów ich wykorzystania w kontekście Dobrej Praktyki Rolniczej i zrównoważonego gospodarowania agrosystemem. W badaniach brało udział 50 rolników. Na podstawie otrzymanych wyników stwierdzono, że podejmowali oni podobne decyzje produkcyjne niezależnie od położenia gospodarstw (obszar Czarnorzecko-Strzyżowskiego Parku Krajobrazowego, poza obszarem), wielkości produkcji (towarowe, na własne potrzeby), wykształcenia rolnika (wyższe i rolnicze, inne). Rolnicy mieli świadomość odpowiedzialności za środowisko, choć w tym zakresie ograniczali się do nielicznych działań (np. aktualnych badań technicznych opryskiwaczy). W niektórych przypadkach stwierdzono uchybienia w stosowaniu i przechowywaniu przemysłowych środków produkcji (nawozów i pestycydów).

Słowa kluczowe: środowisko przyrodnicze, zrównoważone rolnictwo, świadomość ekologiczna

Production decisions of farmers from the municipalities Haczów and Korczyna (Podkarpackie Province) and their impact on the environment

Abstract

The aim of the study was evaluation of selected natural resource and technical agricultural producers and municipalities Haczów Korczyna and how to use them in the context of good agricultural practices and sustainable agrosystemem. In the study participated 50 farmers. Based on these results, it was found that they undertake similar production decisions independently of the holdings (area Czarnorzecko-Strzyżowskiego Landscape Park, outside), production (goods for their own use), farmer education (higher and agriculture, etc.). Farmers were aware of environmental responsibility, although in this respect were limited to a few activities (eg. Current technical research sprayers). In some cases there were weaknesses in the handling and storage of industrial inputs (fertilizers and pesticides).

Key words: natural environment, sustainable agriculture, environmental awareness

Продукционные решения сельхозпроизводителей из гмин Хачув и Корчины (прикарпатское вой.) и их влияние на естественную среду

Краткое содержание

Целью исследований была инвентаризация выбранных естественно – технических ресурсов сельхозпроизводителей гмины Хачув и Корчины, а также способов их использования в контексте Доброкачественной сельскохозяйственной практики и уравновешенного хозяйствования агроэкосистемой. В исследованиях принимало участие 50 земледельцев. На основании полученных результатов был констатирован факт, что они принимали похожие продукционные решения, безотносительно расположения их хозяйств (территория Черножецко-Стжижовского ландшафтного парка, вне территории), объема продукции (товарное, для собственных потребностей), образования земледельца (высшее и сельскохозяйственное, другое). Земледельцы осознавали ответственность за окружающую среду, хотя в этой сфере ограничивались немногими действиями (напр. очередные технические осмотры опрыскивателей). В некоторых случаях были установлены погрешности в применении и хранении промышленных производственных средств (удобрений и пестицидов).

Ключевые слова: естественная среда, уравновешенное сельское хозяйство, экологическое сознание

JEL: Q10, Q14, Q17